

Zaniknuté kaštiele vo Vranove a Tovarnom

Vo Vranove sa v stredoveku nachádzal nížinný vodný hrad, ktorý nechali postaviť v polovici 14. storočia Rozgonyiovci. Hrad pozostával z okrúhlej veže s obytnými budovami, ktoré obkolesovala hradba a vodná priekopa.¹ Jediná jeho podoba sa nám zachovala na medirytine Justa van der Nypoorta z roku 1686.² Kedy a za akých okolností hrad zanikol nevieme, predpokladáme, že niektoré jeho časti boli prestavané na kaštiele. Od 18. storočia sa vo Vranove spomínajú až štyri kaštiele.³

Najväčším z nich bol kaštieľ rodiny Forgách, neskôr Barkóczyovcov. Jednalo sa o klasicistický kaštieľ so zdôrazneným stredným rizalitom ukončeným trojuholníkovým tympanónom. Kaštieľ pozostával z 22 izieb, 4 predizieb, 2 chodieb, kúpeľne, 3 komôr, 2 kuchýň, pivnice, 2 záchodov a 1 vedľajšej

miestnosti.⁴ Gróf Andrej Hadik-Barkóczy ho 14. marca 1928 predal vranovskému obecnému úradu⁵ a od roku 1929 v budove kaštieľa sídlil okresný úrad.⁶ V priebehu druhej svetovej vojny bol Vranov obsadený nemeckými vojskami, 18. januára 1945 do mesta vkročila Červená armáda. Od roku 1952 bolo v kaštieli umiestnené Štátne slovenské gymnázium vo Vranove.⁷ V roku 1987 bol pre zlých technický stav zbúraný. Na jeho mieste bola pre postavená nová budova gymnázia. Pod školskou jedálňou a vybetónovaným ihriskom sa dodnes nachádza sieť pivničných priestorov, ktoré pravdepodobne slúžili na úschovu vína. Podľa iných názorov sa vraj jedná o pozostatky vranovského vodného hradu.

¹ ULIČNÝ, Ferdinand. Mestečko Vranov v 14. – 17. storočí, s. 104.

² ZÁVADOVÁ, Katarína. Verný a pravý obraz slovenských miest a hradov ako ich znázornili rytci a ilustrátori v XVI., XVII. a XVIII. storočí, obr. č. 317 a 318.

³ V 18. storočí boli vranovskými zemepánmi gróf Ján Barkóczy, manželka grófa Imricha Barkóczyho, gróf Jozef Forgách, gróf Karol Barkóczy, gróf Ladislav Zsenyie In Tabella Urbarialis Universalem Statum Colonor Comitatus Zemplinsensis, Anno 1772, Magyar Nemzeti Levéltár: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára, Sátoraljaújhely.

⁴ Zápisnica z 13. septembra 1929, fond OÚV, ŠOKA Vranov nad Topľou.

⁵ MICHNOVIČ, Imrich. Vranov nad Topľou v 20. storočí: /Časť prvá: do roku 1948/, s. 84.

⁶ MICHNOVIČ, Imrich. Vranov nad Topľou v 20. storočí: /Časť prvá: do roku 1948/, s. 195.

⁷ MICHNOVIČ, Imrich. Vranov nad Topľou v 20. storočí: /Časť druhá: 1948 – 2000/, s. 88.

Barkóczyovci vlastnili od polovice 17. storočia aj kaštieľ v Tovarnom, ktorý v roku 1778 podľahol zemetraseniu. Gróf Ján Barkóczy dal v roku 1832 v Tovarnom postaviť klasicistický kaštieľ. Ten v roku 1851 nechal rozšíriť o pravé

a ľavé krídlo.⁸ Kaštieľ bol postavený z tehál so škridlovou strechou. Pozostával zo 46 izieb, 2 predizieb, 2 kuchýň, 2 komôr, 2 pivníc a 1 skladu. Do budovy bola zavedená elektrina, voda a kúrenie. V izbách majiteľov sa nachádzali železné, črepinové a keramické pece, v izbách služobníctva dominovali vykurovacie telesá z tehál. V jadre kaštieľa sa nachádzali pánske, dámske a detské spálne, spoločenské izby, pracovne, izba komornej a priestranná jedáleň. Pod izbami na poschodí sa nachádzali izby pre služobníctvo, komory na skladovanie potravín, kuchyňa a kúpeľňa. V západnom krídle kuchyňa s pomocnou kuchynkou, miestnosť na pečenie s veľkou pecou, jedáleň, izba pre kuchára, doktora, hosťovská izba, izba pre služobníctvo a toaleta. Vo východnom krídle sa nachádzala rodinná kaplnka, izba slúžiaca na spoločenské hry, izba účtovníka, hosťovské izby, izba pre služobníctvo a toaleta.⁹ V oplotenom areáli kaštieľa sa ešte nachádzali machinehaus, bazén, altánok a ihrisko pre loptové hry. Mimo tohto areálu sa ešte nachádzal dom správcu kaštieľa a pánsky dvor s maštalami pre ťažné, jazdecké a záprahové kone, jazdiareň, kočiareň a ďalšie hospodárske budovy.¹⁰ Kaštieľ v roku 1885 poškodilo ďalšie zemetrasenie, o rok neskôr bol opravený.¹¹ S menšími škodami prečkal prvú svetovú vojnu, osudnou sa mu stala druhá svetová vojna. V priebehu nej si Nemci v budove kaštieľa zriadili nemocnicu a počas ústupu frontu kaštieľ podpálili. Po prechode frontu v roku 1945 sa už Hadik-Barkóczyovci do Tovarného nevrátili. Na ľudí čakala spustošená dedina. V obci zostali len 2-3 domčeky, preto mnohí z nich dočasne bývali vo vypálenej budove kaštieľa.¹² Z klasicistického kaštieľa v Tovarnom sa do dnešných dní zachovali schody a vitráž z kaplnky vbudované do miestneho kostola, jedna z budov kaštieľa, bazén, ihrisko na loptové hry, časť lesoparku, jedna z brán, ktorými sa vstupovalo do areálu kaštieľa a dom správcu kaštieľa.

⁸ ULMANOVÁ, Alžbeta – REP KOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*, s. 21.

⁹ ULMANOVÁ, Alžbeta – REP KOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*, s. 21.

¹⁰ ULMANOVÁ, Alžbeta – REP KOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*, s. 23.

¹¹ ULMANOVÁ, Alžbeta – REP KOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*, s. 21.

¹² ULMANOVÁ, Alžbeta – REP KOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*, s. 29.

Zoznam použitých prameňov:

Tabella Urbarialis Universalem Statum Colonor Comitatus Zemplinensis, Anno 1772 In Magyar Nemzeti Levéltár: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára: Sátoraljaújhely.

Zápisnica z 13. septembra 1929, fond Okresný úrad vo Vranove nad Topľou /1923 – 1944/, Štátny okresný archív Vranov nad Topľou.

MICHNOVIČ, Imrich, 2002. *Vranov nad Topľou v 20. storočí: /Časť prvá: do roku 1948/*. Vranov nad Topľou: Mesto Vranov nad Topľou. ISBN 80 – 968841 – 8 – 2.

MICHNOVIČ, Imrich, 2005. *Vranov nad Topľou v 20. storočí: /Časť druhá: 1948 – 2000/*. Vranov nad Topľou: Mesto Vranov nad Topľou. ISBN 80 – 969263 – 2 – 2.

ULIČNÝ, Ferdinand, 1992. Mestečko Vranov v 14. – 17. storočí. In: I. MICHNOVIČ, ed. *Dejiny Vranova nad Topľou*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, s. 94 – 110. ISBN 80 – 85174 – 65 – 0.

ULMANOVÁ, Alžbeta – REPKOVÁ, Ľudmila – HARMANOVÁ, Viera. *Tovarné: 1. časť*. Obec Tovarné: Creativ line, s. r. o., 2010. 164 s. ISBN 978 – 80 – 970287 – 1 – 8.

ZÁVADOVÁ, Katarína. *Verný a pravý obraz slovenských miest a hradov ako ich znázornili rytci a ilustrátori v XVI., XVII. a XVIII. storočí*. Bratislava: Tatran, 1974. 143 s. ISBN 61 – 518 – 74.

Mgr. Ľudmila Tirpáková
Vihorlatské múzeum v Humennom